

De la monocultura a la transcultura, una evolució per a l'eliminació de la violència

per David Nàcher ([@nacherd](#)).

Des de la fi de la guerra civil americana (1861–1865) i el començament del colonialisme europeu, les ciències socials han teoritzat sobre **la convivència, el poder i la lluita entre les relacions culturals i ètniques en contacte**. Tant antropòlegs, com sociòlegs i politòlegs han descrit dominacions i violències entre les diferents cultures que han compartit una mateixa regió.

Des dels autors del segle XVIII del *melting pot* o el *crucible* com J. Hector St. John de Crèvecoeur fins a les teories més modernes i *anti-melting pot* de Cnaan Liphshiz pretenen descriure quina

convivència tenen les diferents persones que conformen diferents cultures quan han d'interrelacionar-se. De la càtedra han sortit tres definicions acceptades per la majoria d'autors, que s'entrecruen amb **tres formes polítiques de viure en societat**. En aquest article **presento una quarta**, que pretén ser una evolució sistèmica de les tres anteriors i que és necessària si volem continuar caminant cap a l'eliminació de la violència i la recerca d'una societat més igualitària, justa i enriquidora. Però abans de descobrir-la, miraré d'explicar les altres tres:

1. El primer tipus de relació cultural que tenim és la **monocultural**. Com observem pel seu mateix nom, aquesta parteix d'una no-relació o d'un no-reconeixement de la diversitat dins d'una societat. Això pot fer pensar dues coses: o bé és una societat molt primerenca on realment no existeix una barreja de cultures, o bé hi ha una cultura dominant que nega les altres. El primer cas és pràcticament historiogràfic, ja que actualment no existeixen gairebé espais on només hi visquin persones d'una mateixa cultura.

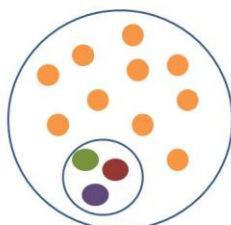
En canvi en el segon, es poden veure dues reaccions polítiques. La primera és d'**exclusió** de la diferència i el no-atorgament de drets als ciutadans que no compleixin uns requisits mínims, deixant als **individus culturalment empobrits** a la perifèria de la societat. Un exemple paradigmàtic, tot i que tots els exemples que exposi no s'han d'entendre com a monolítics, és el de les persones negres als Estats Units d'Amèrica durant les dècades de 1930 i 1970. El segon cas és el de la **segregació**, que es diferencia amb el de l'exclusió perquè a més de deixar-los fora de la societat, els estigmatitza i persegueix, acorralant-los en **subcultures marginals**. Això ens recorda els guetos que van existir als territoris ocupats per l'Alemanya Nazi abans de la Segona Guerra Mundial. Com podem imaginar, aquest és un sistema molt erroni de polítiques culturals, que ha portat a les pitjors catàstrofes possibles, però que en petites dosis segueix imperant a molts territoris.

2. El segon tipus de relació és la **multicultural**, o coneguda com a *melting pot* en moltes teories anglòfones. Aquesta parteix d'una relació entre diferents ètnies i cultures des d'una relació de poder. Una de les cultures, dominant i potent, reconeix d'altres de dèbils dins el seu territori i els hi dona certs drets i reconeixement. Tot i tolerar les altres cultures, les estigmatitza i les separa de la culturalment dominant, no deixant que hi hagi una interlocució entre individus de diferents contextos. Això produeix una relació política d'**integració**, ja que es permet l'entrada d'altres grups culturals al mateix espai, però de forma separada a la predominant. En el cas que un individu vulgui tenir tots els seus drets reconeguts, haurà d'assumir que hi ha una cultura o ètnia prevalent, fer-se-la seva i

integrar-se a la nova societat, ja que si segueix vivint amb les seves diferències mai no podrà ser de primera. Aquestes són les polítiques més esteses a Europa des de la important arribada de persones provinents d'altres parts del planeta com a les *banlieues* de París o el Raval o la Mina a Barcelona.

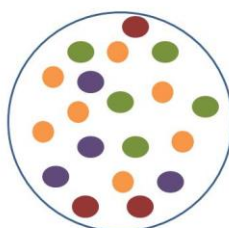
Multicultural

Integració

3. El tercer tipus de relació és la **intercultural**. En aquest cas no es percep cap de les cultures o ètnies del territori com a predominants i se li dóna la mateixa importància política, econòmica i social a tots els grups que s'interrelacionen. La voluntat política d'aquesta relació és la **inclusió** i el trencament dels guetos interns produïts amb les polítiques multiculturals. És un espai on els individus participen al mateix nivell de drets i deures i trenquen les barreres culturals relacionant-se els uns amb els altres. Podem imaginar espais interculturals a algunes ciutats canadenques, on per exemple en llibres com *Aprendre i ensenyar en escoles multiculturals* d'Elisabeth Coelho ens relaten fets que semblen inversemblants en altres espais. Altres referents més propers, com ara la Nit Interreligiosa a Barcelona, també ens donen exemples propers, encara que sigui de forma puntual i aïllada.

Intercultural

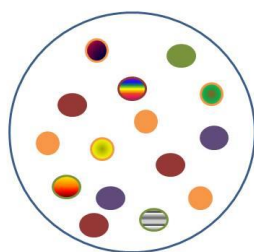
Inclusió

La reflexió és que tot i que arribar a les polítiques interculturals encara és un llarg camí, també hem de pensar més enllà. Les polítiques que vénen de la inclusió moltes vegades tenen una mica de ficció mostrador o, com es diu més vulgarment, de "postureig". No deixen de provenir d'una cultura

en posició de privilegi que deixa petites parcel·les de poder a d'altres en moments interessats, per a treure'n rèdit polític.

La proposta que segueix a les polítiques interculturals són les polítiques **transculturals**, que fomenten el mestissatge cultural i, en el fons, la creació de noves ètnies i cultures a través de la fusió de dues o més ja existents. Una proposta que trencaria finalment amb la predominança i el poder de les cultures hegemòniques i que permetria als individus poder crear la seva pròpia identitat, sense perjudici que d'altres vulguin seguir conservant la seva pròpia cultura tradicional. En definitiva, són **polítiques de transfusió i transmissió cultural**.

Transcultural

Transmissió

No tinc receptes màgiques d'implementació de polítiques transculturals que no siguin, al mateix temps, globalitzadores i que perpetuïn únicament les cultures amb forts capitals que les suporten. És cert que si avui un territori decidís implementar íntegrament les paraules que he escrit, segurament seria la fi de totes les cultures existents interiorment, i l'adaptació d'altres cultures predominants a la zona dels seus ciutadans, cosa que resultaria un perjudici molt gran vers les cultures petites, i un genocidi cultural per part de la supremacia cultural, produint un procés d'**alculturació** (com apuntaria l'antropòleg mexicà Gonzalo Aguirre Beltrán). Tot i així, sí que podem continuar amb l'eliminació de la violència cultural cap a les persones que convivim en un mateix territori acceptant com són, interactuant i convivint amb elles i expandint el nostre coneixement, perdent part de la nostra integritat per poder evolucionar culturalment. Un dels exemples més pràctics i visuals, però amb menys poder transformador, és el de fer un taller de cuina entre diferents cultures. Normalment un grup culturalment homogeni ensenya als altres a fer un pla típic de la seva gastronomia, i després es fa a la inversa. La proposta transcultural seria trencar aquest grup d'iguals i fer-ne d'altres d'heterogenis demanant als participants la creació d'un plat mestís amb el coneixement de tots els participants.